
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XLI

SECTIO FF

2-2023

ISSN: 0239-426X • e-ISSN: 2449-853X • Licence: CC-BY 4.0 • DOI: 10.17951/ff.2023.41.2.149-171

Pamiętkowe nazwy ulic Lublina w ujęciu językoznawczym*

Commemorative Street Names in Lublin in Linguistic Terms

AGNIESZKA GORAL

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Polska

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1622-970X>

e-mail: agnieszka.goral@mail.umcs.pl

Abstract. The article is devoted to proper names of Lublin, in particular the names of streets, squares, and boulevards. The starting point for linguistic considerations are selected terminological issues in the field of contemporary onomastics and analytical works devoted to street names in Polish cities (including the achievements of Mieczysław Buczyński – a researcher of Lublin urbanonyms). The term “commemorative names” is broadly understood and defined as a set of names created intentionally by authorities to honor figures, events, social and political organizations and military formations significant to a given community. The analytical part discusses the classification of semantic categories of Lublin’s commemorative names. It is based on the division into three groups: (1) anthroponymous names (formed from the names and surnames of people distinguished for Lublin and the region, from people distinguished for Polish culture, from people distinguished for world culture), (2) names related to historical events and anniversaries, street names from military formations, social and political organizations/movements, (3) street names derived from military formations, social and political organizations/movements, groups, societies and associations. The study showed that the commemorative street names of Lublin fulfill the functions typical of urban names (identity, communication, social, cognitive). These names unify the local community, fulfill

* Publikację tomu sfinansowano ze środków Instytutu Językoznawstwa i Literaturoznawstwa UMCS. Wydawca: Wydawnictwo UMCS. Dane teledresowe autora: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Wydział Filologiczny, plac Marii Curie-Skłodowskiej 4a, 20-031 Lublin; tel.: +48 81 537 53 78.

a propaganda function (reflect the system of values promoted by the city authorities), show naming trends in a given period, and fit into the concept of city development. Changes in the names of Lublin's streets reflect nationwide socio-cultural changes.

Keywords: streets of Lublin, urbanonyms, street names, commemorative names, streets of the city

Abstrakt. Artykuł został poświęcony urbanonomii miejskiej Lublina, w szczególności pamiętkowym nazwom ulic, placów, skwerów, bulwarów. Punktem wyjścia rozważań językoznawczych są wybrane zagadnienia terminologiczne z zakresu współczesnej onomastyki oraz prace analityczne poświęcone nazwom ulic polskich miast (w tym dorobek Mieczysława Buczyńskiego – badacza lubelskich urbanonimów). Termin *nazwy pamiętkowe* jest ujmowany szeroko i definiowany jako zbiór nazw utworzonych celowo przez organy władzy dla uhonorowania znaczących dla danej społeczności postaci, wydarzeń, organizacji społecznych i politycznych, formacji wojskowych. W części analitycznej została omówiona klasyfikacja kategorii semantycznych nazw pamiętkowych Lublina. Jej podstawą jest podział na trzy grupy: (1) nazwy odantroponimiczne (utworzone od imion i nazwisk osób zasłużonych dla Lublina i regionu, od osób zasłużonych dla kultury polskiej, od osób zasłużonych dla kultury światowej), (2) nazwy związane z wydarzeniami i rocznicami dziejowymi, nazwy ulic od formacji wojskowych, organizacji/ruchów społecznych i politycznych, (3) nazwy ulic od formacji wojskowych, organizacji/ruchów społecznych i politycznych, ugrupowań, towarzystw i stowarzyszeń. Badanie wykazało, że pamiętkowe nazwy ulic Lublina pełnią funkcje właściwe urbanonomom miejskim (nazewnictwem tożsamościową, komunikacyjną, społeczną, poznawczą). Nazwy te unifikują lokalną społeczność, pełnią funkcję propagandową (odzwierciedlają system wartości propagowany przez władarzy miasta), ukazują tendencje nazewnictwa w danym okresie, wpisują się w koncepcję rozwoju miasta. Zmiany nazw ulic Lublina odzwierciedlają przemiany społeczno-kulturowe o charakterze ogólnopolskim.

Słowa kluczowe: ulice Lublina, urbanonim, nazwy ulic, nazwy pamiętkowe, urbanonomia miejska

1. UWAGI WSTĘPNE

Ustalenia terminologiczne. Jak podaje Kwiryna Handke w encyklopedii *Polskie nazwy własne* (Handke, 1998, s. 283), nazewnictwo miejskie stanowi:

określony zbiór nazw, wyodrębniający się z klasy nazw własnych jako całość o wewnętrznym skorelowaniu elementów, co daje mu systemowy charakter [...]. [System ten] podlega normom i regułom, [...] ma ukształtowaną i w zasadzie zamkniętą klasę reguł oraz otwartą w zasadzie klasę materiału, czyli inwentarz leksykalny (Handke, 1998, s. 283).

W literaturze językoznawczej nazwy obiektów miejskich (ulic, alei, prospektów, bulwarów, traktów, szos, rond, placów, dzielnic, osiedli, parków, skwerów, mostów, budowli, gmachów) funkcjonują także jako urbanonimy, urbonimy, plateonimy, hodonimy, toponimy miejskie (Handke, 1998, Majkowska, 2011, Przybylska, 2012, Renda, Mackoś-Iwaszko, 2017, Czyżewski, 2019). Z kolei zakres znaczeniowy terminu *nazwy pamiętkowe* (*nazwy uznaniowe*, Chojnacki, 2008, s. 516; *nazwy*

honoryfikatywno-pamiątkowe, Mrózek, 2010, s. 39) może być ujmowany wąsko lub szeroko¹. W ujęciu wąskim za pamiątkowe uznawana jest niewielka grupa nazw utworzonych od imion i nazwisk postaci (realnych lub fikcyjnych), w szerokim – wszystkie nazwy nadane w celu upamiętnienia kogoś lub czegoś, a więc nawiązujące do postaci, wydarzeń, dat, rocznic, miejsc wydarzeń historycznych, organizacji społecznych i politycznych, formacji wojskowych².

W niniejszym opracowaniu termin *nazwy pamiątkowe* jest ujmowany szeroko i definiowany jako zbiór nazw utworzonych celowo przez organy władzy dla uhonorowania znaczących dla danej społeczności postaci, wydarzeń, organizacji społecznych i politycznych, formacji wojskowych, rocznic, a także wszelkich zjawisk istotnych z punktu widzenia identyfikacji mieszkańców z miejscem (miastem, regionem, województwem, krajem)³. Nazwy pamiątkowe mogą być nadawane ulicom, alejom, prospektom, bulwarom, rondom, placom, dzielnicom, osiedlom, regionom, parkom, skwerom, zaułkom, mostom, ale także budowlom, gmachom oraz instytucjom. Nadanie nazwy pamiątkowej zwykle jest poprzedzone długotrwałym i wnikliwym procesem administracyjnym, uwzględniającym takie czynniki, jak między innymi zasadność nazwy, jej lokalizacja, sąsiedztwo innych obiektów miejskich, przynależność do większych obiektów (dzielnicy, regionu), rodzimość, brzmienie nazwy⁴.

Organizacja przestrzenna Lublina. Współczesny Lublin zajmuje powierzchnię 147 kilometrów kwadratowych⁵. Na układ przestrzenny miasta miały wpływ jego warunki topograficzne (położone na Wyżynie Lubelskiej nad rzeką Bystrzyca miasto dzieli się na dwie części: wschodnią, płaską, oraz zachodnią, obejmującą

¹ Wybrane definicje terminu *nazwy pamiątkowe* (w ujęciu wąskim i szerokim) omawia A. Myszyńska (Myszyńska, 2018).

² Jak dowodzi K. Handke, nazwy pamiątkowe posiadają tzw. motywację społeczną – typ motywacji, który wykształcił się w systemie nazewniczym polskich miast na przełomie XX i XXI wieku jako odmiana motywacji symbolicznej właściwej dla nazewnictwa obiektów sakralnych. W czasach nowożytnych oparte na motywacji społecznej (szerzej: symbolicznej) nazewnictwo miejskie stało się fundamentalnym narzędziem presji politycznej ze strony urzędującej władzy (por. Kopcowski 2016, online, Handke, 2012, s. 203–204).

³ Nazwy ulic utworzone od nazw roślin (Akacja, Bukszpanowa, Bukowa, Chmielna, Ciszowa, Jałowcowa, Lipowa) oraz od nazw ptaków, owadów i innych zwierząt (Biedronki, Gęsia, Gołębia, Kacza, Kogucia, Puchacza, Przepiórcza) są traktowane jako tzw. nazwy metaforyczne (typu: Księżycowa, Pogodna, Słoneczna, Spacerowa, Uroczna), zatem nie zostały ujęte w niniejszym opracowaniu.

⁴ Od nazw pamiątkowych należy odróżnić historyczne nazwy posesyjne (utworzone od nazwisk właścicieli gruntów i kamienic), np. ul. Skibińska, od nazwiska Skibińskiego, właściciela okolicznych działek; ul. Wolska, od nazwiska Wolskiego, właściciela fabryki (Buczyński, 1966, s. 167).

⁵ Źródło: GUS. Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym. Stan w dn. 2022-01-01. Format XLSX tabl. 22. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/powierzchnia-i-ludnosc-w-przekroju-terytorialnym-w-2022-roku,7,19.html?pdf=1> (dostęp: 20.03.2023).

liczne wąwozy, doliny i wzgórza), historyczne podziały własnościowe, a także przebieg linii kolejowej oraz położonych wzdłuż dolin tras wylotowych⁶. W ujęciu chronologicznym nazwy ulic miejskich powstawały wraz z rozbudową przestrzeni miejskiej i wzrostem liczby mieszkańców miasta⁷.

W granicach administracyjnych liczącego 334 681 mieszkańców⁸ Lublina znajduje się ponad 1300 ulic. Ich dokładna liczebność jest trudna do określenia. Źródła z ostatnich lat podają następujące dane:

– Wykaz ulic Lublina zamieszczony na stronach internetowych Sądu Rejonowego – Zachód (SR-Z) w Lublinie obejmuje 1237 nazw.

– W Rejestrze TERYT Głównego Urzędu Statystycznego figuruje 1355 nazw.

– Zawierająca dane 100 tysięcy miejscowości oraz ponad 230 tysięcy nazw ulic Internetowa Mapa Polski (IMP) przy haśle *Lublin* podaje liczbę 1370 ulic (wykaz ten został przyjęty jako podstawa materiałowa niniejszego artykułu), w tym 35 rond, 23 skwery, 19 alei, 16 placów, 2 zaułki, 1 bulwar, 1 wąwóz.

Nazwy lubelskich ulic, placów, skwerów i bulwarów są poświadczane w przewodnikach turystycznych, na mapach Lublina, w publikacjach książkowych

⁶ Pierwsze prace mające na celu uporządkowanie układu przestrzennego Lublina miały miejsce w pierwszej ćwierci XIX wieku, kiedy to wytrasowano ulice Zamojską, Lubartowską oraz Krakowskie Przedmieście, jak również uformowano miejskie place: Katedralny, Łokietka i Litewski (Gawarecki, 1986, s. 209–210). Rozwój urbanistyczny miasta pozostawał w ścisłym związku z liczbą jego mieszkańców: w 1839 roku (13,9 tys. mieszkańców) w mieście było 37 ulic, w 1874 roku (26 tys.) – 51, w 1931 roku (120 tys.) – 242 ulice, w 1984 roku – 850 ulic (por. Gawarecki, 1986, s. 212).

⁷ Polski system nazewnictwa miejskiego kształtował się przez wieki (Handke, 2012), początkowo w ścisłej korelacji z warunkami naturalnymi danego terenu (por. Gawarecki, 1986, s. 212, Kijak, 2022, s. 5). Drogi i trakty komunikacyjne powstawały w sposób naturalny, w miejscach łatwo dostępnych, nieograniczonych przestrzennie lub też w pobliżu obiektów pełniących na danym obszarze określone funkcje (por. Handke, 1970, s. 29–30). Najwcześniej nazwy ulic pojawiły się w Polsce w Poznaniu, Krakowie i Wrocławiu (XIV wiek), a w XV wieku – w Warszawie. Najstarsze poświadczane w źródłach zapisy lubelskich nazw ulic pochodzą z XVI wieku. Początkowo nazwy były nadawane przez miejscową ludność, a „rola istniejących wówczas władz sprowadzała się w zasadzie do posługiwania się w dokumentach nazwami powszechnie używanymi” (Handke, 1970, s. 19, por. Handke, 1981, Miszewska, 2005, Renda, Mackoś-Iwaszko, 2017). Jak w większości polskich miast, nazwy te miały charakter rodzimy (Handke, 1970, s. 23). Najstarsze lubelskie urbanonimy posiadają charakter relacyjny, ponieważ pozostają w ścisłym związku z elementami rzeczywistości pozajęzykowej (Renda, Mackoś-Iwaszko, 2017, s. 60). Należą one do nazw lokacyjnych (sytuują ulicę wobec obiektu, np. Jezuicka nazwana tak od kompleksu budynków należących do zakonu jezuitów) lub kierunkowych (wskazują drogę lub kierunek do jakiegoś obiektu, miejsca, np. Rybna prowadziła na targ, na którym sprzedawano ryby). Następnie podstawą motywacyjną nazwy były różnego rodzaju cechy dyferencyjne (wyróżniające), takie jak między innymi: długość ulicy (ul. Krótka), szerokość (ul. Szeroka), przebieg (ul. Kręta), typ działalności prowadzonej przez mieszkańców ulicy (ul. Garbarska, Kowalska, Szewska), ludność zamieszkująca ulicę (Ruska).

⁸ Stan na dzień 30 czerwca 2021 roku, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Lublin> (dostęp: 20.03.2023).

(przewodnikach turystycznych, monografiach naukowych), jak również w bazach internetowych centralnego urzędu administracji rządowej (GUS), portalach informacyjno-edukacyjnych oraz stronach internetowych instytucji kulturalnych i oświatowych (zob. źródła materiału).

Badania Mieczysława Buczyńskiego z zakresu toponimii Lublina.

Najbardziej szczegółową analizę nazewnictwa miejskiego Lublina w ujęciu językoznawczym zaproponował Mieczysław Buczyński (1962, 1966). W artykule poświęconym nazwom lubelskich ulic lingwista zgromadził 720 nazw ulic, które podzielił na dwie klasy: (1) nazwy historyczne i (2) nazwy nowe (Buczyński, 1966). Pierwsze z nich podzielił z kolei na (1) nazwy utworzone od określeń topograficznych (np. Głęboka, Lipowa, Niecała, Północna, Szeroka), (2) nazwy urobione od nazw budowli i obiektów kulturalnych, obok których przebiegały ulice (np. Foksal⁹, Fabryczna, Garbarska, Graniczna, Ogrodowa), (3) nazwy utworzone od nazw własnych (np. Głuska, Łęczyńska, Podwale, Świętoduska, Zamojska), (4) nazwy utworzone od wyrażen związanych z dawną kulturą materialną, społeczną i duchową (np. Plac Musztry¹⁰, Przechodnia), (5) od grup ludzi z jednego cechu lub jednej narodowości (np. Kowalska, Ruska)¹¹.

Pamiętkowe nazwy ulic Buczyński zaliczył do nazw niehistorycznych, do których zaszeregował również tzw. nazwy wtórne (przeniesione z innych miast lub tworzone przez instytucje), nazwy kompleksowe (nazwy należące do tego samego pola semantycznego, nadawane głównie w nowych dzielnicach) oraz nazwy niejasne (Buczyński, 1966, s. 138–139). Podzbiór nazw pamiętkowych językoznawca uznał za najbardziej liczny (187 nazw, tj. 26% ogółu nazw). Nazwy te definiował następująco:

⁹ Wiele nazw ulic Lublina zapisanych w pracach Buczyńskiego zostało w późniejszych latach przemianowanych. Przykładowo, w 1928 roku ulica Foksal otrzymała nazwę ul. 3 Maja.

¹⁰ Obecnie Plac Litewski.

¹¹ Omawiając miejski system toponimiczny, można stosować zarówno kryteria semantyczne (znaczeniowe) uwzględniające typy podstaw słowotwórczych jednostek motywowanych, jak i formalne (strukturalne), bazujące na budowie składniowej nazwy (a uściślając: opisujące liczebność i typ komponentów tworzących nazwę). Podziały semantyczne grupujące nazwy badanych ulic według grup znaczeniowych zostały uwzględnione w licznych pracach onomastycznych poświęconych nazwom miejskim między innymi Gdyni (Górniewicz, 1964), Cieszyna (Mrózek, 1969), Kielc (Dzikowski, Kopertowska, 1976), Olsztyna (Biolik, 1982), Ostrowa Wielkopolskiego (Zierhoffer, 1989), Szczecina (Belchnerowska, Białecki, 1987), Zielonej Góry (Kania, 1989), Krakowa (Supranowicz, 1995), Łodzi (Nowakowska, 1996), Rzeszowa (Górny, 2008), Łomży (Pańkowska, Piechowska, 2008), Bielska Podlaskiego (Mordań, 2010), Nowego i Starego Sącza (Nieć, 2010), Częstochowy (Majkowski, 2010), Wielunia (Majkowska, 2011), Łodzi (Bieńkowska, Umińska-Tytoń, 2012), Rzeszowa (Myszka, 2016), Kórnik (Kijak, 2021).

Zaliczam tu [do nazw pamiątkowych] nazwy utworzone dla upamiętnienia osób, postaci literackich, postaci kultowych, niekiedy też zwierząt, miejsc i miejscowości, zakładów, przedsiębiorstw, symboli, zjawisk, zdarzeń, obiektów. Istotna jest przy tym świadoma chęć uczczenia kogokolwiek lub czegośkolwiek, nazwy pamiątkowe powstają bowiem zwykle odgórnie, a nie spontanicznie (Buczyński, 1997, s. 369).

Jak podaje Buczyński (1966), w Lublinie pierwszymi nazwami pamiątkowymi ulic były: Porządkowa (nadana dla upamiętnienia Komisji Dobrego Porządku, nazwę tę zastąpiono następnie nazwą ludową: ul. Nowa), Królewska (nadana na cześć Stanisława Augusta na miejsce dotychczasowej nazwy: Korce), Namiestnika (nadana na cześć ówczesnego namiestnika gen. Józefa Zajączka na miejsce dotychczasowej nazwy Panny Marii), Plac Litewski (nazwa nadana ku uczczeniu wydarzeń z 1569 roku, podczas Unii Lubelskiej na placu obozowała szlachta litewska), ulica Gubernatora Liszyna (zwana później ulicą Gubernatorską lub Liszyna), Jagiellońska (następnie ulica Fryderyka Szopena). W okresie międzywojennym nadano 78 nazw pamiątkowych, po wojnie – 160 (por. Buczyński, 1966, s. 172).

Zmiany nazw pamiątkowych ulic Lublina w ostatnim siedemdziesięcioleciu. Urbanimie miejskie należy traktować jako jednostki leksykalne podlegające zmianom uwarunkowanym zarówno czynnikami wewnątrz-, jak i ekstralingwistycznymi (historycznymi, politycznymi, społecznymi)¹². Na przestrzeni stuleci przemianowania ulic często miały charakter polityczny i stanowiły narzędzie nacisku ze strony władz (por. Romańczuk, 2019). W pierwszej kolejności zmieniano nazwy ulic w śródmieściu (zwykle długich), ważnych traktów komunikacyjnych¹³. Centralne, ważne dla miasta ulice i trakty komunikacyjne nazywano imionami najwybitniejszych osobistości lub wydarzeń historycznych o wysokiej randze, podczas gdy mniej znanym desygnatom przeznaczano ulice oddalone od centrum, boczne i peryferyjne (por. Rzetelska-Feleszko, 1982, s. 86; Mordań, 2010, s. 299)¹⁴.

¹² Przykładowo, w 1916 roku, w związku z obchodami 125. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja, zmieniono nazwy kilku ulic: dawna Czechowska otrzymała nazwę ul. 3 Maja, Gubernatorska – ul. Tadeusza Kościuszki, Szpitalna – ul. Hugo Kołłątaja; w 1928 roku nazwę ul. Stanisława Staszica otrzymała ulica Początkowska (por. Gawarecki, 1986, s. 212–213).

¹³ Rozwój miast wymusił potrzebę stworzenia systemu miejskiej urbanimii. W zakresie nazw pamiątkowych w pierwszej kolejności nadawano nazwy nawiązujące do znanych postaci polskiej kultury. Nazwy te z reguły przyjmowały formę przymiotnikową (ul. Mickiewiczowska), a dopiero w późniejszym okresie formę dopełniacza rzeczownika (ul. A. Mickiewicza), co można tłumaczyć „bądź wyrównaniem analogicznym do częstej formy dzierżawczych nazw miejscowych i terenowych, a także niektórych umotywowanych nazw ulic, bądź przystosowaniem się – co nie jest wykluczone – do wzorów niesłowiańskich nazw ulic” (Handke, 1970, s. 29).

¹⁴ W Lublinie do urbanimów położonych w śródmieściu posiadających nazwy pamiątkowe należą między innymi: ulica Gabriela Narutowicza (nazwana tak ku czci Gabriela Narutowicza,

W dziejach miasta historyczne nazwy Lublina zmieniano na pamiątkowe (Archidiakońska → Wincentego Pola, Bernardyńska → Jarosława Dąbrowskiego, Ewangelicka → Ludwika Waryńskiego, Świętoduska → Hanki Sawickiej), w latach późniejszych powracano do nazw historycznych (Kazimierza Wyszyńskiego → Niecała, Mariana Buczka → Zamojska, Sebastiana Klonowica → Dominikańska)¹⁵. W sytuacji, gdy nazwa była zmieniana wielokrotnie, konfiguracje zmian były jeszcze bardziej rozbudowane (np. plac Litewski – plac Musztry – plac Adolfa Hitlera – plac Józefa Stalina – plac Litewski). Mianowania lub przemianowania ulic Lublina często były związane z rocznicami urodzin lub śmierci ważnych postaci historycznych¹⁶ albo rocznicami znaczących wydarzeń historycznych (Romańczuk, 2019). W Lublinie najwięcej zmian ulic dokonano w latach 1950–1954, 1989–1992, a także po 2000 roku. Niektóre zmiany ulic w drugiej połowie XX wieku prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Zmiany nazw ulic Lublina w drugiej połowie XX wieku (wybór)

Dawna nazwa	Nowa nazwa
Lata 1949–1954	
22 lipca	Spokojna
aleja Marszałka Piłsudskiego	aleja Generała Karola Świerczewskiego
Archidiakońska	Wincentego Pola
Beliniaków	Małgorzaty Fornalskiej
Bernardyńska	Jarosława Dąbrowskiego
Dolna Panny Marii	Podgrodzie
Dominikańska	Sebastiana Fabiana Klonowica/ Sebastiana Fabiana Klonowicza
Ewangelicka	Ludwika Waryńskiego
Generała Gustawa Orlicza-Dreszera	Marcelego Nowotki
Fabryczna	Armii Czerwonej
Księdza Ignacego Skorupki	Skośna
Księdza Piotra Skargi	Jana Śniadeckiego
Leopolda Lisa-Kuli	Stanisława Dubois
Misjonarska	Szymonowica/Szymonowicza
Peowiaków	Wincentego Pstrowskiego
Pijarska	Walerego Wróblewskiego

pierwszego prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej), plac Władysława Łokietka (króla, który w 1317 roku nadał Lublinowi przywilej lokacyjny), aleja Józefa Piłsudskiego, aleja Tysiąclecia.

¹⁵ Na przestrzeni lat ulica mogła posiadać nazwę historyczną, a następnie pamiątkową, lub nazwę pamiątkową, a później historyczną.

¹⁶ Przykładem tego zjawiska są nazwy ulic: F. Chopina (nazwa nadana w 1910 roku w setną rocznicę urodzin kompozytora), ul. 3 Maja (nazwa nadana w rocznicę 125-lecia Konstytucji 3 Maja), ul. T. Kościuszki (nazwa nadana w 100. rocznicę śmierci T. Kościuszki), ul. S. Staszica (nazwa nadana w 90. rocznicę śmierci pisarza i działacza oświeceniowego), plac Króla Łokietka (nazwa nadana w związku z obchodami 600-lecia miasta Lublina) (Romańczuk, 2019, s. 206–210, Mucha, 2017, s. 7, Buczyński, 1966, s. 172). Inne lubelskie ulice „rocznicowe” to między innymi rondo 100-lecia KUL, skwer 100-lecia praw wyborczych kobiet.

Dawna nazwa	Nowa nazwa
plac Litewski	plac Józefa Stalina
Probostwo	Szenwalda
Radziwiłłowska	Georgija Dymitrowa
Świętoduska	Hanki Sawickiej
Zamojska	Mariana Buczka
1956	
Kapucyńska	Juliusza Osterwy
plac Józefa Stalina	plac Litewski
plac Zebrań	plac Bieruta
1958	
Lubartowska (fragm.)	Rady Delegatów
1959	
Trasa W-Z	aleja Tysiąclecia
1964	
Głęboka	aleja PKWN
1967	
Filomatów	Pana Tadeusza
Zakładowa	Energetyków
Zaolziańska	Powstańców Śląskich
1968–1970	
Północna (fragm.)	Pawła Findera
1989	
Bolesława Bieruta	Lwowska
1990	
22 lipca	Spokojna
Bohaterów ORMO	Władysława Grabskiego
Georga Dymitrowa	Radziwiłłowska
Hanki Sawickiej	Świętoduska
Franciszka Józwiaka	Krzemieńska
Juliusza Osterwy	Kapucyńska
Jarosława Dąbrowskiego	Bernardyńska
Nowotki	Księdza Idziego Radziszewskiego
Ludwika Waryńskiego	Ewangelicka
Podgródzie	Dolna Panny Marii
Przełom	Jana Pawła II
Sebastiana Klonowica	Dominikańska
Szymona Szymonowica	Misjonarska
Wincentego Pola	Archidiakońska
1991	
Adolfa Warskiego	Wilhelma Orlika-Rükemana
aleja Karola Świerczewskiego	aleja Józefa Piłsudskiego
aleja Ilii Bazanowa	Mełgiewska
aleja PKWN	Głęboka
aleja Władysława Gomułki	aleja Unii Lubelskiej
aleja Włodzimierza Lenina	aleja Mieczysława Smorawińskiego
Armii Czerwonej	Fabryczna
Edwarda Próchniaka	Chmielna
Henryka Rutkowskiego	Franciszka Kleeberga
Jana Sławińskiego	Niecała

Dawna nazwa	Nowa nazwa
Janka Krasickiego	Stefana Lelka-Sowy
Jedności Robotniczej	Kazimierza Tumidajskiego
Józefa Piłsudskiego	Krańcowa
Juliana Leńskiego	Wiktora Ziółkowskiego
Juliana Marchlewskiego	Skautów
Lucjana Szenwalda	Probostwo
Magdaleny	Świętej Magdaleny
Małgorzaty Fornalskiej	Beliniaków
Manifestu Lipcowego	Muzyczna
Mariana Buczka	Zamojska
Michała Wójtowicza	Koncertowa (od ul. Kompozytorów Polskich do granic miasta)
Pawła Findlera	Północna
---	plac Po Farze
plac Frontowej Szkoły Oficerów Piechoty nr 2	---
plac Michała Wójtowicza	plac Dworcowy
plac Zebrań Ludowych	plac Zamkowy
Przodowników Pracy	Legionowa
Rady Delegatów	Lubartowska
Róży Luksemburg	Jerzego Popieluszki
Wandy Wasilewskiej	Wołyńska
Wincentego Pstrowskiego	Peowiaków
Witolda Tomorowicza	Gawareckich
Władysława Hibnera	Wojciecha Kiwierskiego
Władysława Kniewskiego	Józefa Kustronia

Źródło: Oprac. na podst.: Gawarecki, 1986, Mucha, 2017, Romańczuk, 2019, Uchwały Rady Miasta Lublina.

Jak podaje A. Kopciowski, „nazwy lubelskich ulic zmieniali zarówno hitlerowcy, jak i komuniści, a sytuacje gdy jedna ulica w ciągu minionego stulecia kilkukrotnie zmieniała swojego patrona, wcale nie należały do wyjątków” (Kopciowski 2016, online). Zmiany nazewnictwa ulic nie są obce naszemu stuleciu. Po 2000 roku zmieniono nazwy ulic: Bajkowskiego (wcześniej: plac Targowy, plac Jateczny, Nowy Targ, Przystankowa), Generała Bolesława Ducha (Michała Wyrwasa), Jana Karskiego (Partyzancka), Jerzego Kwiecińskiego (Alojzego Srogi), Księdza Michała Słowikowskiego (Krzywa), Jerzego de Tramecourta (Ludwika Czugały), plac Lecha Kaczyńskiego (plac Dzieci z Piahiatua), Zaułek Hartwigów (Rybna). W ramach dekomunizacji z systemu urbanomicznego miasta wyrugowano nazwy upamiętniające bohaterów i formacje wojskowe z poprzedniego ustroju: Księdza Franciszka Blachnickiego (Gwardii Ludowej), Jacka Kuronia (Proletariuszy), Księdza Mieczysława Brzozowskiego (Franciszka Zubrzyckiego), Księdza Wojciecha Danielskiego (Armii Ludowej), Zesłańców Sybiru (Hempla), Zbigniewa Herberta (Leona Kruczkowskiego), Żołnierzy Niepodległej (I Armii

Wojska Polskiego). Nazwy ulic zmieniano nie tylko z przyczyn ideologicznych¹⁷, estetycznych, ale także na skutek rozbudowy nowych dzielnic (wydłużenia ulicy), zmian w planie zagospodarowania przestrzennego miasta lub zmian architektonicznych¹⁸.

2. ANALIZA MATERIAŁU

Miejskie nazewnictwo pamiątkowe współczesnego Lublina obejmuje 568 nazw, co stanowi 42% ogółu nazw podanych w Rejestrze TERYT (zob. materiały źródłowe). Lubelskie „nazwy związane z niematerialnym dziedzictwem kultury” (Myszka, 2016, s. 96) obejmują formacje odantroponimiczne (utworzone od imion/nazwisk/pseudonimów/przydomków i upamiętniające osoby rzeczywiste, tj. postaci świeckich, duchownych, świętych i błogosławionych, oraz nierzeczywiste, tj. mitologiczne, literackie, legendarne) oraz odapelatywne (powstałe od nazw wydarzeń historycznych i współczesnych, upamiętniające znaczące daty, fakty, rocznice, wydarzenia historyczne, miejsca)¹⁹.

¹⁷ Zmiany nazw ulic Lublina odzwierciedlają przemiany społeczno-kulturowe o charakterze ogólnopolskim. W Lublinie funkcjonująca od 1990 roku Rada Miejska (wcześniej: Miejska Rada Narodowa) najczęściej opowiadała się za przywróceniem nazw historycznych lub – w przypadku nazw skomunizowanych – decydowała o wyborze patrona ulicy w osobie świętego, duchownego, działacza opozycji antykomunistycznej, członka „Solidarności” lub osoby zasłużonej dla miasta (por. Romańczuk, 2019, s. 209).

¹⁸ Przykładem zmian tego typu są chociażby ulice Turystyczna, Wyścigowa, Wrotkowska. Ulica Turystyczna zyskała swą nazwę po rozbudowie ulicy Łęczyńskiej, którą zdecydowano podzielić na dwie krótsze ulice (nowy odcinek nazwano ulicą Turystyczną). Z kolei ulice Wyścigowa i Wrotkowska zostały o nowe odcinki wydłużone.

¹⁹ Obecnie nadanie nowej nazwy miejskiej wiąże się z długim procesem administracyjnym. Nazwy dla nowych ulic w Lublinie pochodzą z różnych źródeł. Nazwę może zaproponować prezydent, Rada Miasta, organy administracyjne osiedli i dzielnic. Propozycje są opiniowane przez powołany zarządzeniem nr 8/1/2021 Prezydenta Miasta Lublin z dnia 14 stycznia 2021 r. Zespół do spraw nazewnictwa ulic i placów publicznych w mieście Lublin oraz odpowiednia Rada Dzielnic, a ostateczną decyzję podejmuje Rada Miasta. W 2022 roku Rada Miasta podjęła pięć uchwał w zakresie nazewnictwa, które dotyczyły ulic Pułkownika Władysława Rokickiego (1917–2018, obrońca Lublina w 1939 roku, żołnierz AK i BCh), Figowej, ronda Anastazego Suligowskiego (1848–1906, uczestnik powstania styczniowego oraz założyciel Gazowni Lubelskiej), skweru Izabelli Sierakowskiej (1946–2021, posłanka na Sejm RP pięciu kadencji) oraz Parku Rury imienia Romualda Dylewskiego. W ostatnich latach nadano nazwy ulicom (ul. Korpusu Ochrony Pogranicza, Morełowa, Ustronna, Bukszpanowa, Antoniego Pączka, Stanisława Moskalewskiego), skwerom (arch. Ignacego Kędzierskiego, profesora Kazimierza Górskiego, Zbigniewa Hołdy, Franciszka Galery, bł. Księdza Ignacego Kłopotowskiego, Jurka Bitschana, 100-lecia praw wyborczych Polek) oraz rondom (Jaworzniacy, Geodetów i Represjonowanych Żołnierzy Górników).

W niniejszym opracowaniu analizie poddano nazwy ulic pamiątkowych obecnie istniejących. Badane jednostki leksykalne to nazwy urzędowe, oficjalne²⁰. Zgromadzony materiał uzupełniono danymi zaczerpniętymi z dostępnych na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej oraz Uchwał Rady Miasta Lublina z ostatnich pięciu lat (2019–2023)²¹.

Szczegółową klasyfikację nazw pamiątkowych ze względu na typy semantyczne podstaw słowotwórczych prezentuje Schemat 1.²²

²⁰ W nazewnictwie nieoficjalnym powszechnie stosuje się elipsę w odniesieniu do pamiątkowych nazw wieloczłonowych (por. Majkowski, 2010), np. Gębali – „profesora Antoniego Gębali”, Jana Pawła – „Jana Pawła II”, Lubelskiego Lipca – „Lubelskiego Lipca ‘80”, Narutowicza – „prezydenta Gabriela Narutowicza”, Nauczycieli – „Nauczycieli Tajnego Nauczania”, plac Łokietka – „plac Króla Władysława Łokietka”, Raabego – „Rektora Henryka Raabego”, Sikorskiego – „Generała Władysława Sikorskiego”, Roga – „Księdza Prałata Stanisława Roga”. W przypadku zmian nazw miejskich przez miejscowe władze w mieście przez pewien okres funkcjonowały dwie nazwy (stara i nowa), zatem nazwa wcześniejsza traciła status oficjalnej i stawała się obiegową (zgodnie z uchwałami Rady Miejskiej w Lublinie w przypadku zmian ulic nazw dopuszczane było używanie obydwu nazw, tj. starej i nowej w okresie dwóch lat od wydania stosownej uchwały (por. Uchwała nr XIV/120/91, § 8). Zjawisko występowania nazwy oficjalnej i nieoficjalnej nie jest niczym nowym. W historii Lublina znamy szereg nazw nieoficjalnych używanych przez mniejszość żydowską, która w połowie XIX wieku stanowiła większość mieszkańców miasta. Przed wybuchem II wojny światowej lubelscy Żydzi posiadali własny system nazewnictwa w jidysz. Część tych nazw było zniekształconymi nazwami oficjalnych (na przykład ulicę Ruską nazywano Rajsze), przekładami (ul. Krakowskie Przedmieście – Krakojer Forsztot) lub formami niezależnymi od form urzędowych, na przykład ulicę Kowalską nazywano Cwiszn Gast Hejzer, czyli Między Zajazdami (więcej informacji na temat nazewnictwa żydowskiego w Lublinie w okresie przedwojennym podaje Kopciowski, 2016, online).

²¹ Por. <http://bip.lublin.eu> (dostęp: 27.01.2023).

²² Proponowana klasyfikacja kategorii semantycznych pamiątkowych nazw miejskich jest jedynie propozycją, jedną z wielu możliwych. W literaturze przedmiotu odnajdujemy liczne podziały oparte na kryterium genetycznym (uwzględniającym pochodzenie nazwy). Przykładowo, wśród nazw pamiątkowych H. Górniewicz wyróżnia 20 grup nazw, utworzonych (1) od imion i nazwisk zasłużonych ludzi, (2) od imion świętych, (3) od postaci literackich i fantastycznych, (4) od wydarzeń historycznych, (5) od dat, (6) od formacji wojskowych i zbiorowych bohaterów wydarzeń historycznych, (7) od nazw zawodów, (8) od rodzaju wojska, (9) od nazw miejscowości, (10) od treści etnicznej i regionalnej, (11) od nazw ptaków, (12) od nazw roślin, (13) nazwy topograficzne, (14) topograficzne, (15) nazwy kulturalne, (16) nazwy o treści okrętowej, morskiej i rybackiej, (17) nazwy od kolorów, (18) nastrojowe, (19) o charakterze pamiątkowym, (20) pozostałe (Górniewicz, 1964, s. 151–162). Z kolei M. Buczyński do nazw pamiątkowych zalicza nazwy utworzone: (1) od nazwisk pisarzy artystów i uczonych, (2) od nazwisk działaczy społecznych, politycznych i kulturowych, (3) od imion i/lub nazwisk królów i dynastii, (4) od nazwisk wybitnych wojskowych, (5) od nazw zasłużonych organizacji i formacji wojskowych, (6) od rocznic i wydarzeń historycznych, (7) od nazw abstrakcyjnych, (8) nazwy upamiętniające dawne dzielnice, (9) nazwy od imion i nazwisk bohaterów literackich (por. Buczyński, 1966, s. 172–173).

Schemat 1. Klasyfikacja nazw pamiątkowych miasta Lublina ze względu na typy semantyczne

Klasyfikacja kategorii semantycznych nazw pamiątkowych Lublina

1. Nazwy odantroponimiczne²³:

1.1. Nazwy od imion/nazwisk/przydomków/pseudonimów osób realnych:

1.1.1. nazwy upamiętniające postaci związanez Lublinem i regionem motywowane imionami/nazwiskami:

- 1.1.1.1. arystokratów, premierów, prezydentów miasta Lublina, wojewodów, dowódców i generałów, komisarzy, powstańców, emisariuszy, polityków, działaczy społeczno-politycznych, bohaterów: skwer Izabelli Sierakowskiej, ul. Jana Gilasa, ul. Gracjana Chmielewskiego, ul. Emila Czaplńskiego, ul. Izabeli Czartoryskiej, ul. Ignacego Czumy, ul. Ignacego Daszyńskiego, ul. Józefa Franczaka „Lalka”, ul. Leona Frankowskiego, ul. Prezydenta Teodora Gruella, ul. Antoniny Grygowej, ul. Antoniego Jeziorańskiego, ul. Jana Iglatowskiego, ul. Jana Karskiego, ul. Edwarda Kołaczkowskiego, ul. Janusza Krupskiego, ul. Bolesława Liszkowskiego, ul. Józefa Molickiego, ul. Faustyny Morzyckiej, ul. Antoniego Pączka, ul. Anny Henryki Pustowojtówny, ul. Feliksa Strojnowskiego, ul. Jerzego de Tramecourta, ul. Edwarda Wojtasa;
- 1.1.1.2. pisarzy i poetów, bibliotekarzy, bibliografów, leksykografów i wydawców: ul. Andrzeja Struga, ul. Bandkich, ul. Biernata z Lublina, ul. Hieronima Łopacińskiego, ul. Józefa Łobodowskiego, ul. Stanisława Staszica²⁴, ul. Aleksandra Świętochowskiego, ul. Feliksa Brodowskiego, ul. Franciszka Dionizego Książnina, ul. Franciszka Zabłockiego, ul. Franciszki Arnsztajnowej, ul. Janusza Korczaka, ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego, ul. Marii Kuncewiczowej, plac Isaaka Singera, plac Józefa Czechowicza;

²³ Proponowany podział nazw urbanonimów według profesji i zawodów osoby „upamiętnianej” ma w dużej mierze charakter umowny. Przykładowo, Józef Czapski (1896–1993) był pisarzem, malarzem, majorem Wojska Polskiego, Ignacy Domeyko (1802–1889) – geologiem, mineralogiem, inżynierem górnictwa, meteorologiem, badaczem Ameryki Południowej, rektorem Uniwersytetu w Santiago. Z uwagi na obszerny materiał badawczy zaprezentowano wybrane urbanonimy.

²⁴ Stanisław Staszic (1755–1826) został zakwalifikowany do grupy pisarzy umownie, ponieważ był nie tylko literatem, ale także duchownym, działaczem oświeceniowym, filozofem i tłumaczem.

- 1.1.1.3. osób związanych z nauką, edukacją, oświatą, ekonomią, socjologią, geografią: ul. Feliksa Araszkiewicza, ul. Jana Ciepielewskiego, ul. Bohdana Dobrzańskiego, ul. Stanisława Jasińskiego, ul. Hieronima Jawłowskiego, ul. Adama Kerstena, ul. Ireny Kosmowskiej, ul. rektora Henryka Raabego, ul. Idziego Radziszewskiego, ul. Antoniego Słomkowskiego, ul. Czesława Strzeszewskiego, ul. Franciszka Uhorzaka, ul. Czesława Zgorzelskiego, ul. Edwarda Zwolskiego, zaułek Władysława Panasa;
 - 1.1.1.4. osób związanych z medycyną: ul. doktora Aleksandra Jaworowskiego, ul. doktora Józefa Sztajna, ul. doktora Waclawa Lasockiego, ul. doktora Gustawa Dolińskiego, ul. Ludwika Hirszfelda, ul. doktora Kazimierza Jaczewskiego, ul. doktora Witolda Chodźki, ul. Iwana Pawłowa, ul. Feliksa Skubiszewskiego;
 - 1.1.1.5. duchownych: rondo błogosławionego księdza biskupa Władysława Górała, skwer arcybiskupa Józefa Życińskiego, skwer księdza prałata Stanisława Roga, ul. księdza Wojciecha Danielskiego, ul. księdza Wincentego Granata, ul. Baltazara Paśnikowskiego, ul. biskupa Mariana Fulmana, rondo błogosławionego księdza Emiliana Kowcza, ul. błogosławionego księdza Ignacego Kłopotowskiego, ul. księdza Mieczysława Brzozowskiego, ul. księdza Michała Słowikowskiego, ul. księdza Jana Wadowskiego, ul. Emilii i Karola Wojtyłów, ul. Jacka Woronieckiego, ul. księdza Ludwika Zalewskiego;
 - 1.1.1.6. wynalazców, konstruktorów, adwokatów, przemysłowców, posiadaczy ziemskich, urzędników, architektów i urbanistów: rondo Anastazego Suligowskiego, ul. Abrahama Sterna, skwer architekta Ignacego Kędzierskiego, ul. Bolesława Sekutowicza, ul. Braci Krausse, ul. Braci Rylskich, ul. Emanuela Graffa, ul. Erazma Plewińskiego, ul. Feliksa Mieczynskiego, ul. Franciszka Galery;
 - 1.1.1.7. aktorów i reżyserów, grafików, malarzy, kompozytorów, artystów: ul. Braci Wieniawskich, ul. Maksymiliana Chmielarczyka, ul. Henryka Halickiego, ul. Józefa Pankiewicza, ul. Konstantego Józefa Rayskiego, ul. Stanisława Szczepańskiego, ul. Leona Urmowskiego, ul. Aleksandra Zelwerowicza, zaułek Hartwigów.
- 1.1.2. nazwy upamiętniające postaci związane z historią Polski motywowane imionami/nazwiskami/przydomkami/pseudonimami:
 - 1.1.2.1. królów i książąt Polski, arystokratów, prezydentów i premierów Rzeczypospolitej Polskiej, dowódców formacji wojskowych: plac

króla Władysława Łokietka, plac Lecha Kaczyńskiego, ul. Leszka Czarnego, ul. Jana Karola Chodkiewicza, ul. Bolesława Chrobrego, ul. Leszka Czarnego, ul. Kazimierza Jagiellończyka, ul. Królowej Bony, ul. Królowej Jadwigi, ul. Józefa Kustronia, ul. Mieszka I, ul. Ignacego Mościckiego, ul. prezydenta Gabriela Narutowicza, ul. Józefa Poniatowskiego, ul. Edwarda Raczyńskiego, ul. Bolesława Śmiałego, ul. Tadeusza Kościuszki, ul. Eugeniusza Kwiatkowskiego, ul. Jana Sapiehy, ul. Jana Sobieskiego, ul. Kazimierza Wielkiego, ul. Stanisława Leszczyńskiego, ul. Władysława Jagiełły, ul. Władysława Warneńczyka, ul. Zygmunta Augusta;

- 1.1.2.2. pisarzy i poetów, bibliofilów, wydawców: aleja Jana Długosza, ul. Adama Asnyka, ul. Tadeusza Boya-Żeleńskiego, ul. Jana Chęcińskiego, ul. Józefa Czapskiego, ul. Gustawa Daniłowskiego, ul. Adolfa Dygasińskiego, ul. Aleksandra Fredry, ul. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, ul. Gawareckich, ul. Zbigniewa Herberta, ul. Jarosława Iwaszkiewicza, ul. Jakuba Jasińskiego, ul. Mieczysława Jastruna, ul. Franciszka Salezego Jezierskiego, ul. Jana Kasprowicza, ul. Sebastiana Klonowica, ul. Jana Kochanowskiego, ul. Józefa Korzeniowskiego, ul. Ignacego Krasickiego, ul. Zygmunta Krasińskiego, ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego, ul. Bolesława Leśmiana, ul. Stanisława Lema, ul. Józefa Lompy, ul. Józefa Mackiewicza, ul. Kornela Makuszyńskiego, ul. Adama Mickiewicza, ul. Gustawa Morcinka, ul. Juliana Ursyna Niemcewicza, ul. Cypriana Kamila Norwida, ul. Elizy Orzeszkowej, ul. Janiny Porazińskiej, ul. Bolesława Prusa, ul. Ksawerego Pruszyńskiego, ul. Kazimierza Przerwy-Tetmajera, ul. Jacka Przybylskiego, ul. Mikołaja Reja, ul. Jana Sawy²⁵, ul. Henryka Sienkiewicza, ul. Juliusza Słowackiego, ul. Edwarda Stachury, ul. Leopolda Staffa, ul. Anny Stanisławskiej, ul. Szymona Szymonowicza, ul. Juliana Tuwima, ul. Ewy Szelburg-Zarembiny, ul. Gabrieli Zapolskiej, ul. Emila Zegadłowicza, ul. Stefana Żeromskiego;
- 1.1.2.3. malarzy: ul. Józefa Chełmońskiego, ul. Ksawerego Dunikowskiego, ul. Aleksandra Gierymskiego, ul. Artura Grottgera, ul. Jacka Malczewskiego, ul. Jana Matejki, ul. Aleksandra Orłowskiego, ul. Henryka Siemiradzkiego, ul. Leona Wyczółkowskiego;
- 1.1.2.4. kompozytorów, śpiewaków operowych, muzyków: aleja Kompozytorów Polskich, skwer Zbigniewa Hołdy, ul. Jana Barcickiego, ul. Józefa

²⁵ Pseud. Marii Konopnickiej.

- Elsnera, ul. Feliksa Nowowiejskiego, ul. Franciszka Mireckiego, ul. Karola Szymanowskiego;
- 1.1.2.5. działacze społeczno-politycznych, działacze charytatywnych, filozofów: aleja Tadeusza Mazowieckiego, Aleja Wincentego Witosa, ul. Bartosza Głowackiego, ul. Edwarda Dembowskiego, ul. Józefa Jankowskiego, ul. Jana Kilińskiego, ul. Hugo Kołłątaja, ul. Jacka Kuronia, ul. Ireny Sendlerowej, ul. Ignacego Solarza, ul. Jerzego Szaniawskiego, ul. Anny Walentynowicz;
- 1.1.2.7. księży, zakonnic, duchownych i błogosławionych: ul. Brata Alberta, ul. Małgorzaty Szewczyk;
- 1.1.2.6. wojskowych i generałów, powstańców, członków ruchu oporu: aleja Władysława Andersa, aleja Józefa Piłsudskiego, rondo gen. Franciszka Kamińskiego, rondo gen. Leona Berbeckiego, ul. Józefa Bema, ul. Hieronima Dekutowskiego, ul. gen. Bolesława Ducha, ul. Józefa Dwernickiego, ul. gen. Augusta Fieldorfa, ul. Cypriana Godebskiego, ul. Józefa Hallera, ul. Józefa Hauke-Bosaka, ul. gen. Michała Kruka, ul. gen. Stanisława Skalskiego, ul. gen. Witolda Urbanowicza, ul. gen. Józefa Zajączka, ul. Leopolda Okulickiego, ul. Mieczysława Smorawińskiego, ul. Emilii Plater, ul. Franciszka Grabowskiego, ul. Franciszka Kleeberga, ul. gen. Michała Kruka;
- 1.1.2.7. aktorów i reżyserów: ul. Mieczysławy Ćwiklińskiej, ul. Heleny Modrzejewskiej, ul. Hanki Ordonówny;
- 1.1.2.8. podróżników, żeglarzy, geologów, mineralogów: bulwar im. Stanisława Zalewskiego, ul. Aleksandra Czekanowskiego, ul. Ignacego Domeyki, ul. Jana Samsonowicza;
- 1.1.2.9. inżynierów, konstruktorów, kartografów, ekonomistów, wynalazców i przemysłowców, astronomów, matematyków, farmaceutów, geografów, lekarzy: ul. Kazimierza Bryńskiego, ul. Jerzego Kwiecińskiego, ul. Eugeniusza Romera, ul. Jerzego Rudlickiego, ul. Ludwika Spiessa, ul. Franciszka Stefczyka, ul. Antoniego Szczerbowski, ul. Jana Śniadeckiego, ul. Jana Śnieżyńskiego, ul. Bernarda Wapowskiego, ul. Ludwika Zamenhofa;
- 1.1.2.10. grup zawodowych, formacji ochotniczych i zbrojnych, grup plemiennych: ul. Energetyków, ul. Frezerów, ul. Geodetów, ul. Konstruktorów, ul. Kosmonautów, ul. Kosynierów, ul. Lędzian, ul. Łużyczan, ul. Pielęgniarek, ul. Spadochroniarzy, rondo Sportowców.

- 1.1.3. Nazwy upamiętniające postaci związane z historią powszechną, motywowane imionami/nazwiskami/przydomkami/pseudonimami: park Jana Pawła II, plac Marii Curie-Skłodowskiej, rondo Margaret Thatcher, ul. Abelarda, ul. Fryderyka Szopena, ul. Ignacego Jana Paderewskiego, ul. Jana Kiepury, ul. Jana Pawła II, ul. Juliusza Cezara, ul. Kleopatry, ul. Marii Curie-Skłodowskiej, ul. Matki Teresy z Kalkuty, ul. Mikołaja Kopernika, ul. Stanisława Moniuszki, ul. świętej Magdaleny, ul. świętego Wojciecha, ul. Tarasa Szewczenki.
- 1.2. Nazwy od imion/nazwisk/przydomków/pseudonimów postaci literackich/muzycznych motywowane imionami/nazwiskami/pseudonimami: ul. Aksini, ul. Balladyny, ul. Beatrycze, ul. Boryny, ul. Budrysów, ul. Emancypantek, ul. Faraona, ul. Filona, ul. Grażyny, ul. Guliwera, ul. Hamleta, ul. Harnasie, ul. Heloizy, ul. Ignacego Rzeckiego, ul. Irydiona, ul. Izoldy, ul. Judyma, ul. Julii, ul. Kmicica, ul. Konrada Wallenroda, ul. Króla Rogera, ul. Ofelii, ul. Otella, ul. Oniegina, ul. Pana Tadeusza, ul. Pana Wołodyjowskiego, ul. Skrzetuskiego, ul. Świtezianka, ul. Tristana, ul. Wertera, ul. Wokulskiego, ul. Zagłoby.
2. Nazwy związane z wydarzeniami i rocznicami dziejowymi o charakterze lokalnym (rondo Lubelskiego Lipca '80, rondo 100-lecia KUL, most 700-lecia Lublina), ogólnopolskim (aleja Unii Lubelskiej, aleja Tysiąclecia, ul. 1 Maja, ul. 3 Maja, skwer 100-lecia praw wyborczych Polek, ul. 11 Listopada, ul. Powstania Styczniowego) lub globalnym (ul. Światowych Dni Młodzieży 2016).
3. Nazwy ulic od formacji wojskowych, organizacji/ruchów społecznych i politycznych, ugrupowań, towarzystw i stowarzyszeń:
 - a) związane z Lublinem i Lubelszczyzną: plac Obrońców Lublina, rondo Przemysłowców Lubelskich, ul. Droga Męczenników Majdanka, ul. Dzieci Zamojszczyzny, ul. Obrońców Lublina;
 - b) związane z kulturą narodową: aleja Solidarności, aleja Spółdzielczości Pracy, plac Ofiar Getta, rondo 27 Wołyńskiej Dywizji Piechoty AK, rondo Honorowych Krwiodawców, rondo Narodowych Sił Zbrojnych, rondo Nauczycieli Tajnego Nauczania, rondo Niezależnego Zrzeszenia Studentów, rondo Represjonowanych Żołnierzy Górników, rondo Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość, skwer Borowiczan, skwer Sprawiedliwych Wśród Narodów Świata, ul. Armii Krajowej, ul. Batalionów Chłopskich,

ul. Beliniaków, ul. Bohaterów Monte Cassino, ul. Bohaterów Września, ul. Dzieci z Pahlitua, ul. Dragonów, ul. Dywizjonu 303, ul. Filaretów, ul. Goplan, ul. Grenadierów, ul. Harcerska, ul. Hubalczyków, ul. Jaworzniacy, ul. Korpusu Ochrony Pogranicza, ul. Obrońców Pokoju, ul. Ofiar Katynia, skwer Ofiar Wołynia, ul. Orłów Lwowskich, ul. Powstańców Śląskich, ul. Powstańców Warszawy, ul. PCK, ul. Szarych Szeregów, ul. Zesłańców Sybiru, ul. Żołnierzy Niepodległej.

Przeprowadzona analiza dowiodła, że system pamiątkowych nazw ulic Lublina obejmuje zarówno nazwy nawiązujące do miasta oraz regionu, jak i popularyzujące postaci i elementy kultury polskiej oraz światowej. Przeważającą większość (prawie 80%) stanowią nominacje o podłożu antropimicznym. Wśród nazw związanych z Lublinem i Lubelszczyzną na wybór podstawy słowotwórczej urbanonimu wpłynęła znacząca ranga osoby upamiętnianej oraz czynniki geograficzne. O nadaniu ulicy pamiątkowej nazwy odantropimicznej zadecydowały:

(a) przynależność osoby upamiętnianej do warstwy arystokratycznej (Izabela Czartoryska, Jan Karol Chodkiewicz, Jan Sapieha);

(b) pełnienie przez osobę upamiętnianą ważnych funkcji urzędniczych i społecznych: sprawowanie funkcji prezydenta kraju (Ignacy Mościcki – w latach 1926–1939 prezydent Rzeczypospolitej Polskiej), premiera (Ignacy Daszyński – działacz niepodległościowy, w 1918 roku premier Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej, tzw. rządu lubelskiego), marszałka sejmu (Maciej Rataj – marszałek sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1922–1928), prezydenta miasta (np. Teodor Gruell – pierwszy konstytucyjny prezydent Lublina, pełniący tę funkcję w roku 1792 oraz 1794, Henryk Woliński – prezydent miasta Lublina w latach 1868–1986, Józef Piechota – prezydent miasta Lublina w latach 1929–1936, Bolesław Liszkowski – prezydent miasta Lublina w latach 1937–1939), wojewody (Jerzy de Tramecourt – wojewoda lubelski w latach 1937–1939);

(c) znaczący wkład osoby upamiętnianej w rozwój lubelskiej nauki i środowiska naukowego, działalność edukacyjna i oświatowa (Henryk Raabe – w latach 1944–1948 pierwszy rektor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Idzi Radziszewski – pierwszy rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Edward Zwolski – w latach 1977–1997 kierownik Katedry Historii Starożytnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Hieronim Jawłowski – zoolog, profesor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Ludwik Hirszfild – po 1944 roku współtworzył Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej);

(d) działalność konspiracyjna i narodowo-wyzwoleńcza osoby upamiętnianej (Hieronim Dekutowski – w czasie drugiej wojny światowej założyciel

najliczniejszego na Lubelszczyźnie oddziału partyzanckiego, Jan Iglatowski – obrońca Lublina w 1939 roku, Józef Molicki – powstaniec styczniowy walczący na Lubelszczyźnie);

(e) działalność społeczno-polityczna osoby upamiętnianej na rzecz miasta, regionu i kraju (Izabella Sierakowska – posłanka na Sejm I, II, III, IV, VI kadencji z okręgu lubelskiego, Edward Wojtas – w latach 2005–2006 marszałek województwa lubelskiego, poseł na Sejm VI kadencji);

(f) istotny wkład osoby upamiętnianej w rozwój miasta (Anastazy Suligowski, 1848–1906, założyciel Gazowni Lubelskiej, Jan Śnieżyński, 1936–1982, farmaceuta, dyrektor zakładów farmaceutycznych „Polfa” w Lublinie);

(g) zasługi osoby upamiętnianej na rzecz zachowania pamięci o historii i kulturze miasta (Hieronim Łopaciński – 1860–1906, historyk i biograf Lublina);

(h) zasługi osoby upamiętnianej na polu planowania gospodarki przestrzennej miasta (Ignacy Kędzierski – 1877–1968, urbanista i architekt Lublina);

(i) prowadzenie przez osobę upamiętnianą w Lublinie działalności gospodarczej/przemysłowej (Emanuel Graff – 1800–1856, właściciel dawnej wsi Tatary, obecnie dzielnicy Lublina);

(j) czyny bohaterskie osoby upamiętnianej (Jan Gilas – bohaterski woźny, który podczas niemieckiego nalotu na Lublin w 1939 roku własnymi rękami wyniósł z budynku magistratu niewybuch, ratując życie wielu osób, kpt. Władysław Raginis – podczas kampanii wrześniowej pozostał na stanowisku dowodzenia, a nie mogąc utrzymać pozycji, popełnił samobójstwo)²⁶.

Na wybór patrona urbanonimu miały wpływ także czynniki geograficzne. Wiele osób upamiętnionych w nazwach lubelskich urbanonimów urodziło się w Lublinie lub na Lubelszczyźnie (Biernat z Lublina – ur. w 1465 roku w Lublinie, Józef Pankiewicz, ur. w 1866 roku w Lublinie, Andrzej Strug – ur. w 1871 roku w Lublinie, Jacek Woroniecki, ur. w 1878 roku w Lublinie, Jan Gila, ur. w 1901 roku w Lublinie, Janusz Krupski, ur. w 1951 roku w Lublinie, Aleksander Świętochowski,

²⁶ Pochodzącym z Lubelszczyzny postaciom spoza Lublina rzadziej poświęcano ulice i place miasta. W urbanonimii miasta zostali upamiętnieni: Irena Kosmowska (1879–1945) – działaczka niepodległościowa, ludowa i oświatowa, pomysłodawczyni oraz mecenas szkoły dla dziewcząt w Krasieninie, Jan Pocek (1917–1971) – pisarz ludowy i działacz społeczny przez krótki okres był związany z Markuszowem (tam też został pochowany), Józef Franczak „Lalek” (1918–1963) – wachmistrz Wojska Polskiego, związany ze strukturami Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej, urodzony w Kozicach Górnych, pochowany na cmentarzu parafialnym w Piaskach, Józef Molicki (zm. po 1863 roku) – powstaniec styczniowy, osadzony w twierdzy zamojskiej, Leonard Zub-Zdanowicz (1912–1982) – porucznik kawalerii Wojska Polskiego II RP, żołnierz AK, od 1928 roku uczył się w Państwowym Gimnazjum Humanistycznym w Hrubieszowie, od 1931 roku student Wydziału Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a następnie pracownik Izby Skarbowej w Lublinie i Łukowie.

ur. w 1849 roku w Stoczku Łukowskim), mieszkało w Lublinie (Józef Łobodowski – ur. w 1909 roku, w Lublinie spędził lata dziecięce, Ignacy Kędzierski – w 1920 roku przeprowadził się na stałe do Lublina), w Lublinie zmarło (Ignacy Czuma, zm. w 1963 roku w Lublinie, Teodor Gruell, zm. w 1814 roku w Lublinie, ksiądz Ludwik Zalewski, zm. w 1978 roku w Lublinie, Henryk Halicki, zm. w 1921 roku w Lublinie, Hieronim Jawłowski, zm. w 1977 roku w Lublinie, Ignacy Kędzierski, zm. w 1968 roku w Lublinie, Hieronim Łopaciński, zm. w 1906 roku w Lublinie, Idzi Radziszewski, zm. w 1922 roku w Lublinie, Konstanty Józef Rayski, zm. w 1924 roku w Stróży koło Janowa Lubelskiego, Józef Piechota, zm. w 1936 roku w Lublinie, Leon Urmowski, zm. w 1814 roku w Lublinie, Maksymilian Chmielarczyk, zm. w 1953 roku w Lublinie), zostało w Lublinie pochowanych (Józef Czechowicz – poeta urodzony w 1903 roku w Lublinie, zginął w Lublinie śmiercią tragiczną w 1939 roku, pochowany na cmentarzu przy ulicy Lipowej w Lublinie, Jan Gilas – pochowany na cmentarzu przy ulicy Unickiej w Lublinie)²⁷.

Nazwy lubelskich hodonimów pochodzą także od desygnatów związanych z kulturą narodową i światową. Wśród antroponimów tego typu figurują nazwy urbanonimów utworzone między innymi od nazw imion i nazwisk polskich pisarzy i poetów (ul. Henryka Sienkiewicza, ul. Jana Kochanowskiego, ul. Tomasza Zana), królów i książąt Polski (ul. Bolesława Śmiałego, ul. Józefa Poniatowskiego), prezydentów RP (ul. Lecha Kaczyńskiego), malarzy (ul. Józefa Chelmońskiego, ul. Artura Grottgera, ul. Jana Matejki, ul. Jacka Malczewskiego), muzyków, śpiewaków, kompozytorów (ul. Jana Kiepury, ul. Feliksa Nowowiejskiego, ul. Franciszka Mireckiego, ul. Karola Szymanowskiego), aktorów i reżyserów (ul. Heleny Modrzejewskiej, ul. Mieczysławy Ćwiklińskiej), inżynierów, konstruktorów, kartografów, ekonomistów, wynalazców i przemysłowców (ul. Antoniego Szczerbowskiego, ul. Bernarda Wapowskiego, ul. Kazimierza Bryńskiego, ul. Eugeniusza Romera, ul. Franciszka Stefczyka)²⁸.

²⁷ Na przestrzeni wieków Lublin był miastem wielokulturowym, co znajduje odzwierciedlenie w systemie nazewnictwa lubelskich ulic pamiątkowych. Współcześnie system ten obejmuje nominacje utworzone od imion i nazwisk Polaków, ale także od nazwisk pochodzenia żydowskiego (plac Isaaka Singera, ul. Ireny Sendlerowej, ul. Ludwika Hirszfelda, ul. Ludwika Zamenhofa), rosyjskiego (ul. Iwana Pawłowa), ukraińskiego (ul. Tarasa Szewczenki), francuskiego (ul. Marii Curie-Skłodowskiej, ul. Jerzego de Tramecourta), angielskiego (rondo Margaret Thatcher).

²⁸ Nazwy odantroponimiczne utrwalone z lubelskich urbanonimach stanowią realizację ogólnopolskiego modelu nazewnictwa. Przykładowo, Ignacy Domeyko został upamiętniony w nazwach ulic Lublina, Warszawy, Wrocławia, Radlina, Konina, Poznania, Białegostoku, Gliwic, Jeleniej Góry, Lubina oraz Pruszcza Gdańskiego, Adam Mickiewicz posiada „swoje” ulice między innymi w Lublinie, Wrocławiu, Karpaczu, Starogardzie Gdańskim, Legnicy, Lublińcu, Krakowie, Gdańsku, Tarnowie, Białymstoku, Katowicach, Zamościu, Kraśniku (jak podaje baza TERYT w Polsce imieniem Adama Mickiewicza zostało nazwanych 345 obiektów miejskich).

Z punktu widzenia budowy lubelskie nazwy ulic wykazują cechy urbanonimii ogólnopolskiej i „są compositami, złożonymi z jednowyrazowego członu określającego (utożsamiającego), którym jest rzeczownik ulica, oraz z członu określającego (odróżniającego)” (Handke, 1970, s. 35), którym może być przymiotnik, rzeczownik lub związek wyrazowy. Człon utożsamiający wyraża się rzeczownikiem *ulica*, *aleja*, *plac*, *skwer*, *zaulek*, *prospekt*, *trakt*, natomiast człon określający wyróżnia nazwę spośród szeregu innych jednostek nazewniczych zlokalizowanych na określonym terenie, posiada zatem wartość znaczeniową. Większość analizowanych nazw stanowią typy odantroponimiczne składające się z członów rzeczownikowych (ul. Adama Mickiewicza, ul. Tadeusza Kościuszki, ul. Tomasza Zana). Człon określający może tworzyć także jeden wyraz będący rzeczownikiem w mianowniku liczby pojedynczej (ul. Harnasie), dopełniaczu liczby pojedynczej (ul. Filona, ul. Grażyny, ul. Guliwera, ul. Hamleta), dopełniaczu liczby mnogiej (ul. Filaretów, ul. Frezerów, ul. Grenadierów, ul. Sybiraków) bądź związkiem wyrazowym (rondo błogostawionego księdza biskupa Władysława Goralą, rondo Niezależnego Zrzeszenia Studentów, rondo Światowych Dni Młodzieży 2016, rondo Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość).

Pamiętkowe nazwy Lublina są najmłodsza, a zarazem najbardziej produktywną grupą nazw obiektów miejskich. Nazwy te pełnią funkcje właściwe urbanonimom miejskim: nazewniczą (identyfikującą, referencyjną, wskazującą, oznaczającą), tożsamościową (ponieważ stanowią podstawę identyfikacji mieszkańców z ich miastem, por. Handke, 2005, Rzetelska-Feleszko, 2006, s. 58, Myszką, 2018, s. 124), komunikacyjną (interakcyjną, społeczną), ponieważ jako znaki otaczającej nas rzeczywistości stanowią środek przekazywania informacji społecznych, na przykład o lokalizacji obiektu, poznawczą (edukacyjną). Nazwy te unifikują lokalną społeczność i podnoszą ich samoocenę (Rzetelska-Feleszko, 2006, s. 58, Myszką, 2018, s. 124), pełnią ponadto funkcję propagandową: odzwierciedlają system wartości propagowany przez władarzy miasta, ukazują tendencje nazewnicze w danym okresie, wpisują się w koncepcję rozwoju miasta jako prężnego ośrodka akademickiego, edukacyjnego, ekonomicznego, przemysłowego, inwestycyjnego, turystycznego.

WYKAZ SKRÓTÓW

IMP: Internetowa Mapa Polski
SR-Z: Sąd Rejonowy – Zachód

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

- Internetowa Mapa Polski. Pobrano z: <https://mapa.livecity.pl/ulice/Lublin,0954700,1> (dostęp: 06.03.2023).
- Rejestr TERYT (GUS). Pobrano z: <http://eteryt.start.gov.pl> (dostęp: 06.03.2023).
- Sąd Rejonowy – Zachód. Pobrano z: <https://www.lublin-zachod.sr.gov.pl/wykaz-ulic-miasta-lublin-wedlug-wlasciwosci,m,mg,358> (dostęp: 06.03.2023)
- Uchwały Rady Miasta Lublin w sprawie nadania lub zmian nazw ulic położonych w granicach administracyjnych miasta Lublina. Pobrano z: <http://bip.lublin.eu> (dostęp: 12.02.2023).
- Uchwała nr XIV/120/91 z dn. 25.04.1991.
- Uchwała nr 75/III/2019 z dn. 31.12.2019.
- Uchwała nr 201/IV/2019 z dn. 26.04.2019.
- Uchwała nr 286/VIII/2019 z dn. 1.07.2019.
- Uchwała nr 287/VIII/2019 z dn. 1.07.2019.
- Uchwała nr 289/VIII/2019 z dn. 1.07.2019.
- Uchwała nr 336/IX/2019 z dn. 5.09.2019.
- Uchwała nr 337/IX/2019 z dn. 5.09.2019.
- Uchwała nr 338/IX/2019 z dn. 5.09.2019.
- Uchwała nr 384/X/2019 z dn. 17.10.2019.
- Uchwała nr 644/XX/2020 z dn. 26.06.2020.
- Uchwała nr 646/XX/2020 z dn. 26.06.2020.
- Uchwała nr 647/XX/2020 z dn. 26.06.2020.
- Uchwała nr 726/XXII/2020 z dn. 15.10.2020.
- Uchwała nr 727/XXII/2020 z dn. 15.10.2020.
- Uchwała nr 728/XXII/2020 z dn. 15.10.2020.
- Uchwała nr 846/XXVI/2021 z dn. 25.02.2021.
- Uchwała nr 1013/XXXII/2021 z dn. 21.10.2021.
- Uchwała nr 1055/XXXIII/2021 z dn. 18.11.2021.
- Uchwała nr 1111/XXXVI/2023 z dn. 3.03.2022.
- Uchwała nr 1366/XLV/2022 z dn. 15.12.2022.
- Uchwała nr 1478/L/2023 z dn. 25.05.2023.
- Uchwała nr 1479/L/2023 z dn. 25.05.2023.

BIBLIOGRAFIA/REFERENCES

- Arciszewska, Anna. (2013). Procesy wpływające na kształtowanie się nazw miejskich kiedyś i dziś. *Językoznawstwo, 1*, s. 9–14.
- Baza Biogramów Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pobrano z <https://bj.uj.edu.pl/zasoby-cyfrowe/baza-biogramow> (dostęp: 29.01.2023).
- Belchnerowska, Aleksandra, Białecki, Tadeusz. (1987). *Toponimia miasta Szczecina*. Szczecin: Uniwersytet Szczeciński.
- Bieńkowska, Danuta, Umińska-Tytoń, Elżbieta. (2012). *Nazewnictwo miejskie Łodzi*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Biolik, Maria. (1982). Typy semantyczne współczesnych nazw ulic i placów Olsztyna. *Komunikaty Warmińsko-Mazurskie, 26(1–2)*, s. 51–61.
- Buczyński, Mieczysław. (1962). Nazwy dzielnic i przedmieść Lublina. *Rocznik Lubelski, 5*, s. 251–268.

- Buczyński, Mieczysław. (1966). Nazwy ulic i placów Lublina. *Onomastica*, 11, s. 136–181.
- Buczyński, Mieczysław. (1997). *Pamiętkowe nazwy miejscowe w językach słowiańskich*. Lublin: UMCS.
- Czyżewski, Feliks. (2019). Kilka uwag o nazewnictwie miejskim Lublina (na przykładzie powieści „Czerwona wiosna” Józefa Łobodowskiego). *Teka Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych*, 6(14), s. 103–120.
- Dzikowski, Władysław, Kopertowska, Danuta. (1976). *Toponimia Kielc. Nazwy części miasta i obiektów fizjograficznych oraz nazwy ulic i placów*. Warszawa–Kraków: PWN.
- Denda, Monika. (2008). Pamięć miasta – elementy polskie w urbanonimii współczesnego Lwowa. *Acta Polono-Ruthenica*, 13, s. 541–548.
- Gawarecki, Henryk. (1986). *O dawnym Lublinie*. Lublin: Wydawnictwo Lubelskie.
- Gawarecki, Henryk, Gawdzik, Czesław. (1976). *Ulicami Lublina. Przewodnik*. Lublin: Wydawnictwo Lubelskie.
- Górniewicz, Hubert. (1964). Toponimia Gdyni. *Gdańskie Zeszyty Humanistyczne*, 6, s. 135–169.
- Górny, Halszka. (2008). Podstawy leksykalne w plateonimii Rzeszowa. *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica*, IV(62), s. 94–105.
- Handke, Kwiryna. (1970). *Semantyczne i strukturalne typy nazw ulic Warszawy*. Wrocław–Warszawa–Kraków: Ossolineum.
- Handke, Kwiryna. (1981). Nazwy ulic jako szczególny rodzaj nazw terenowych. *Ziemia. Prace i materiały językoznawcze*, 1, s. 239–246.
- Handke, Kwiryna. (1992). *Polskie nazewnictwo miejskie*. Warszawa: PAN.
- Handke, Kwiryna. (1993). Elementy obce w nazewnictwie miejskim. *Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Linguistica*, 27, s. 87–95.
- Handke, Kwiryna. (1998). Nazewnictwo miejskie. W: Ewa Rzetelska-Feleszko (red.), *Polskie nazwy własne. Encyklopedia* (s. 283–307). Warszawa–Kraków: PAN.
- Handke, Kwiryna. (2004). Nazewnictwo miejskie – świadek epoki i cenny zabytek. *Ochrona Zabytków*, 3–4, s. 115–126.
- Handke, Kwiryna. (2012). Wtórne motywacje w systemie nazewnictwa miejskiego. W: Izabela Łuc, Małgorzata Podłódek (red.), *W komunikacyjnej przestrzeni nazw własnych i pospolitych* (s. 201–209). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Kania, Stanisław. (1989). Z badań nad urbanonimiami Zielonej Góry. W: Stanisław Urbańczyk (red.), *Nazewnictwo miejskie* (s. 93–101). Warszawa–Poznań: PWN.
- Kijak, Agnieszka. (2022). Nazwy i ich statystyka w urbanonimii i hodonimii na terenie gminy Kórnik. *Studia Językoznawcze*, 21, s. 5–20.
- Kopciowski, Adam. (2016). Tak zmieniały się lubelskie ulice. Ze Szpitalnej na Peowiaków i Królewskiej na Königstrasse. Pobrano z: <http://lublin.wyborcza.pl> (dostęp: 12.06.2022).
- Kosyl, Czesław. (2001). Modele onimiczne w nazewnictwie ulic. W: Aleksandra Cieślukowa, Barbara Czopek-Kopciuch (red.), *Toponimia i oronimia* (s. 49–57). Kraków: PWN.
- Majkowska, Aneta. (2011). Krajobraz językowy Wielunia na przykładzie strukturalnej i semantycznej klasyfikacji nazw ulic. *Rocznik Wieluński*, 11(11), s. 89–98.
- Majkowski, Grzegorz. (2010). Lokalność w słowie zakłęta. O nieoficjalnej warstwie nazewnictwa miejskiego w Częstochowie. *Prace Naukowe Akademii im. J. Długosza w Częstochowie*, 7, s. 143–154.
- Miszewska, Barbara. (2005). Nazwy ulic w rozwoju przestrzennym miasta. W: Iwona Jażdżewska (red.), *Współczesne procesy urbanizacji i ich skutki* (s. 143–154). Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Mordań, Michał. (2010). Współczesne typy nazw ulic Bielska Podlaskiego. *Studia Wschodniosłowiańskie*, 10, s. 293–304.

- Mrózek, Robert. (1969). Nazwy ulic i placów Cieszyna. *Cieszyński Rocznik Muzealny*, 1, s. 57–73.
- Mucha, Mariusz. (2017). *Ulicznica lubelska, czyli skąd się wzięły nazwy ulic*. Siemień: Wydawnictwo Czarny Pies.
- Myszka, Agnieszka. (2016). *Urbanimia Rzeszowa. Językowo-kulturowy obraz miasta*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Nowakowska, Maria. (1998). Najnowsze tendencje w tworzeniu nazw ciągów komunikacyjnych Łodzi. *Acta Universitatis Lodziensis*, 37, s. 143–152.
- Oronowicz-Kida, Ewa. (2019). Topographical names in Polish Plateonymy – Scope and Evolution of the Term. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio FF*, 37, s. 135–148.
- Pańkowska, Anna, Piechocka, Justyna. (2008). *Nazewnictwo miejskie współczesnej Łomży*. Łomża: Łomżyńskie Towarzystwo Naukowe im. Wagów.
- Przybylska, Lucyna. (2011). Nazwy sakralne ulic w miastach wojewódzkich Polski. *Peregrinus Cracoviensis*, 22, s. 165–175.
- Przybylska, Renata. (2012). Nowe nazwy nowych inwestycji mieszkaniowych w Polsce. W: Izabela Łuc, Małgorzata Pogłódek (red.), *W komunikacyjnej przestrzeni nazw własnych i pospolitych* (s. 281–288). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Renda, Joanna, Mackoś-Iwaszko, Ewa. (2017). Związek roślin drzewiastych z urbanimiami motywowanymi ich nazwami na przykładzie Lublina. W: Ewa Trzaskowska (red.), *Roślinność pasów przydrożnych Lublina. Potencjał i zagrożenia* (s. 59–71). Lublin: Urząd Miasta Lublin.
- Rokicki, Czesław. (1925). Nazwy ulic w miastach polskich. *Ziemia*, 10, s. 64–68.
- Romańczuk, Ewelina. (2019). Zmiany nazw ulic w Lublinie w latach 1944–2018. *Rocznik Lubelski*, 45, s. 193–210.
- Rutkiewicz-Hanczewska, Małgorzata. (2012). Nazwy własne w przestrzeni społeczno-komunikacyjnej. Uwagi językoznawcy. *Archiwum Fotogrametrii, Kartografii i Teledetekcji*, 23, s. 355–363.
- Rzetelska-Feleszko, Ewa. (1982). Semantyczne motywacje nazw geograficznych. *Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego UG. Prace Językoznawcze*, 8, s. 83–87.
- Supranowicz, Elżbieta. (1995). Nazwy ulic Krakowa. Kraków: PAN.
- Taszycki, Witold. (1946). Nazwa miejscowa Żmigród. *Język Polski*, XXVII, 5, s. 135–139.
- Taszycki, Witold. (1958). Słowiańskie nazwy miejscowe. Ustalenie podziału. W: Witold Taszycki (red.), *Rozprawy i studia polonistyczne. T. 1. Onomastyka* (s. 228–269). Wrocław–Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- Zierhoffer, Karol. (1989). Nazwy ulic i placów Ostrowa Wielkopolskiego. W: Stanisław Urbańczyk (red.), *Nazewnictwo miejskie* (s. 55–65). Warszawa–Poznań: PWN.

Data zgłoszenia artykułu: 31.03.2023

Data zakwalifikowania do druku: 03.11.2023

